

**БУ РК «Национальная библиотека им. А. М. Амур-Санана»
Информационно-образовательный центр для детей и юношества
Сектор национально-краеведческой литературы**

Хальмг теегин баатр

(Советск Союзин Герой Степан Крынина 100 жилин өөнд)

информдайджест

Элиста, 2020

Составитель:

Тюрбеева С. А. – зав. сектором отдела развития и поддержки детского чтения

Редактор:

Аргунова О. Е.

Ответственный за выпуск:

Кетчинова Н. Н. – зав. Информационно-образовательным центром для детей и юношества БУ «Национальная библиотека им. А. М. Амур-Санана»

Хальмг теегин баатр: (Советск Союзин Герой Степан Крынина 100 жилин өөнд): информдайджест / сост. С. А.Тюрбеева; комп. верстка О. Е. Аргунова; отв. за вып. Н. Н. Кетчинова. – Элиста, 2020. – 4 с.

Хальмг теегин баатр

Степан Михайлович Крынин 1920-гч жилин мөрн сарин арвн дөрвнлэ Ээдрхнэ облст Енотаевск района Никольское гидг селэнд төрж харсмн. Хөөннь эн эк – эцктәһән хальмг һазрин Кетченеровск улусин «Сарпа» гидг совхозд нүүвв.

Дээнэ өмн С. М. Крынин «Сарпа» совхозд көдлж йовсмн. Тиигхд бичкн цагтан хальмг көвүдтэ үүрлэд, эднлэ хамдан теегт аду хэрүлж йовсмн билэ. 1940-гч жил хальмг үүрмүдтәһән ээрмд церглснэ хөөн удан боллго дән эклв. Энүнэ церглж йовсн Улан Тугин Орловск дивизь Белоруссин һазрт, нигт ө-шуһу модн заагт дээллдэд хортнаһ сулдхла.

1944-ч жилин июнь сард дивизь Друть гидг һол һатлсн кемд С. М. Крынин эврэ бичкн плацдарм деер батрад авчкв. Немшнр эдниг медчкэд, ки авхуллго хаһад кевтүлчкэд, ормаснь көндрүллго кесгтән бэрв. Крынин һазрла наалдж одсн әмтиг үзчкэд, тер дарунь босад хээкрэд, хортна позиц тал дэврэд гүүв, энүг дахад ардаснь цуһар босад дэврцхэв. Степан немшнрин траншейд һэрэдж орад, һар бэрлдэд, эдниг үүмүлэд тарачкн кемд, генткн хажуһаснь пулеметас хаһад, хэрү мана салдснриг һазрт кевтүлчкв. Тиигхлэ Крынин гранат атхад пулемет тал мөлкв. Тиигэрән өөрдх дутман немшин пулеметын сумн энүнэ өөр һазриг шуучад тусад бэәнэ. Кедү әәмшгә болвчн, өөрдж ирэд, гранат хаяд орксн хөөн пулеметын дунь тасрв.

Көөгдж йовсн немшнр Белоруссин балсһдын селәдин гермүд шатаһад, эгл әмтиг алад, малынь зөөринь ачад Германюр йовулсмн. Мартгдшго кедү зеткр немшнр әмтнд учрасн болх. С. Крынинэ һарджасн туршулгч баг сө болһн хортна тылар рейд кеһэд, немшнрин дунд әәмшг тархаж йовла.

Нег дэкч Крынинэ багд хортна ардаһар орад мана дивизиг дэврлһнд дөң болх күсл тэвгдв. Нег хонгин эргцд эднэ дээч баг немшнрин тавн баг күүчэд, коммуникац болн залһлда уга кев. Эднэ белдврин нилчәр батальон улм һатлад, Волковыск гидг балһснд өөрдж ирцхэв. Тиигхд, немшнрт тасрхан уга фронтын межә тогтахд күнд билэ. Крынинэ баг энүг олзлад, эднэ заагарнь тылд орад бүслэд, эдниг тус-тустнь уга кедг бээсмн.

Белоруссьт балычгта һазр ик аһу эзлжәнэ, эн таал немшнрт амр болад, манна цергин дэврлһнд боомтг тогтаһад техникиг төрүц йовулдмн биш.

Тегэд эн тоотыг учртан авад, манна цергә подразделеньсин штаб ик чидләрн өргн фронтар дэврлго, бичкн отрядмудар дээллдг болв. Нег дэкж Крынин эврэ салдсмудтаһан дээллдән болх гиж күлэгджәсн шоссен

хажууһарнь өвсн загар бултж күлэв. Өр цээж йовх кемд утдан күсдундур дуунад йовсн немшнрин колонн үзгдв. Энүнэс даву аэмшглэ харһж йовсн С.Крынин түрүн авгтан алмацад: «Эдн мана багиг даруны ам таслх» – гиж санв.

Болв бийэн төвкнүлэд арв шаху гранат һарһад өмнөн тээв. Немшнриг өөрдүлчкэд Крынин һарарн дайлсн кемд автоматчикүд немшнриг хаһад, түрүн шеренгд йовсн хөр һар хортна салдсиг унһачкхла, немшнр техникэн хайн тарад зулцхав.

Зогсалго көөхм гиһэд Крынин һурвн автоматчикэн ардан үлдэчкэд гүүлгж халдад, орман соляд немшнриг көөлдж йовхла, эднэ дивизин подразделеньс дэврэд дөң ирв.

1944-ч жил июль сарин 22-т 5-ч Улан Тугин Орловск дивизин командир деед командованьд өгүлсн цааснд иигж бичжэнэ: «Волковыск гидг балһс дэврж авлһнд сержант С. М. Крынинэ подразделень хамгин түрүн болж балһснд орад, зөргтөһөр дээлдэв».

Деед Советин Президиумин Зэрлгэр 24 марта 1945 год Степан Михайлович Крынинд Советск Союзин Геройин өөдөн нерн зүүлһгдв.

Дэн төгсхлэ С. Крынин Ээдрхн балһснд ирэд, энд заһсна комбинатд удан көдлв. Амрлһнд һарснь бийнь Степан Михайлович күцэмжтэ көдлмшэрн баһчудт үлгүр болж йовсмн.

1988-гч жилд өңгрв, Ээдрхн балһснд оршасмн.

Использованная и рекомендуемая литература:

1. Нимгрэ, Д. Хальмг теегин баатр: [Советск Союзин Герой С. М. Крынинэ тускар] / Д. Нимгрэ. – Текст: непосредственный // Хальмг үнн. – 1995. – Мөрн сарин 15 (15 апреля). – X. 5.
2. Далаев, А. Степан Крынин: [статья] / А. Далаев, А. Бадмаев. – Текст: непосредственный // Элистинская панорама. – 2015. – 16 мая (№ 66). – С. 4.
3. Лиджиева, К. Герой из Сарпы: [статья] / К. Лиджиева. – Текст: непосредственный // Алтн булг. – 2010. – 17 февраля (№ 6). – С. 2.
4. Степанов, Н. Оседланное шоссе: [об участнике Великой Отечественной войны, Герое Советского Союза Степане Крынине] / Н. Степанов. – Текст: непосредственный // Известия Калмыкии. – 2005. – 30 апреля (№ 80). – С. 5.
5. Трембач, И. Степан Крынин: [статья] / И. Трембач. – Текст: непосредственный // Теегин герл. – 1964. – № 2. – С. 73 – 74.